ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆ ԹԻՒ 183 ՇԱԲԱԹ 26 ՅՈՒՆՎԱՐ 1874

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԳԱԶԱԹԱԿԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

Ամեն շաբաթ օրեր կը հրատարակուի։ Պօղոյ համար 30 թուղթ դրւին է 2 արծաթ մէկ հատ կանխիկ։ Թղթատարու թեան ծախքը բաժանորդաց վրայ։ Իսկ պատուհաս համար 2½ արծաթ մէջտեղ Վճարուելման տողը 2 դրւ։

Դատաստաց թղթատարի ծախքը բաժանորդաց չվերաբերիր։ Լրագրոյս վերաբերեալ որ եւ է գրուածք ուղղելի առ անօրէնն Ի Կ. Պոլիս Մկրտիչ Ալի-փաշա հան գետնայարկ Թիւ. 21։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆՔ

1. Խառն ժողովն՝ այն վիճակներն ուր Սահմանադրութիւնը գործադրուած են, Պառլմնտոյ ընտրելու համար պէտք եղած հրահանգն և ընտրելեաց ցուցակները ղրկելու անօրէնութիւն ըրաւ։

Մշոյ վիճակին համար Խորէն վարդապետ Շահնազարեան և Պառնայի համար ալ Կիւրիկ վաչայի քարոզիչ Բարսղիւն վարդապետն առաժամանակեայ Տեղապահ և Սահմանադրութեան գործադիր տեսուչ կարգեց։

2. Քաղ. ժողովն Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան հետ բանակցելով, այն հաստատութեան մատակարարութեան պիւտճէն հետեւեալ կերպիւ սահմանեց։ Ղրւ

Ամսական մուտք Հիւանդանոցի		44530
»	ծախք ուտեստ, օրը մարդ ղրւս 2 ղրւ հաշուելով 450 պատուարելոց համար	27000
»	ծախք հանդերձեղէն	5000
»	» կարասիք	1500
»	» դեղօրէք	1250
»	» պաշտօնէից ամսականք	10000
»	» կալուածական հոգոց ութիւնք	2000
»	» Ջանազանք	4000
»	» Դպրոցն իւրեւ նախակրթարան, ուր Հայերէն և Տաճկերէն դրել կարդալ, քրիստոնէական և ձայնաւոր պիտի ուսուցանի	1000
		51750

Եւ մնացեալ բայը դոցելու համար Հոգաբարձութեան առաջարկած հանգանակութեան սկզբունքն ընդունելով, գործադրութեան մասին Հոգաբարձութեան կողմէ ծրագիր մը ներկայացուելէ ետեւ պէտք եղածը անօրինել որոշեց։

3. Ուսումնական խորհրդոյ հետ բանակցելով, սահմանեց 3000 ղրչի տարեկան գումար մը մացնել կեդր. Մնոուկի պիւտճէի մէջ յատուկ Ուսումն. խորհրդոյ, որպէս զի 2 էն 3 Ուսումնական ձեռնհաս պաշտօնեաները ընտրուին, որոնք միշտ տեսչութիւն ընեն Ազգ. վարժարանաց, և Ուսումն. խորհրդոյ հրահանգաց գործադրութեանը հսկեն։

Որոշեց որ Ուսումն. խորհուրդը միօրինակ ուսուցման եղանակ մը սահմանէ, և գործադրել տայ բոլոր վարժարանաց մէջ, նախակրթարանի դրութեան վերաձեւով զանոնք, ի բաց առեալ միայն այնպիսիները, որոնք հատուածաւն և բաւական համաձայնեալ կարող են կեդրոնական վարժարան ըլլալ։ Նաև վարժապետաց կարգ սահմանել 3 կարգի բաժնելով և իւրաքանչիւր կարգին համեմատ ամսականները որոշելով։ Իսկ վարժապետանոցի և արուեստից միայն հատուածութեան մասին Ուսումն. խորհրդոյ կողմէն եղած առաջարկութեանց նկատմամբ Քաղ. ժողովը յայտնեց թէ տանք արդէն նկատողութեան առնուած ըլլալով, պարտ ու պատշաճը տնօրինելու կաշխատի։

4. Եւս մնոյ Հոգաբարձութեան հետ բանակցելով, Ազգ. հին պարտուց և պահանջից խնդրոյն վերյ որոշեց ասոնց ցուցակները ճշդել, դասել և երկու բաժնել, պահանջներուն ազգն ու անոյսները զատելով և անպատճառ վճարելի պարտքերը մեներէն որոշելով։

Նմանապէս պարտուց վճարման համար եղած հանգանակութենէն դուրս մնացած թաղերուն և յատուկ անձանց ցուցակները պատրաստել. իսկ Ազգ. կեդր. արուց հաւաքման համար քանի մը հաւաքիչ կարգել որոշեց, որոնք կարող լինին տուրքերը հաւաքել իւրաքանչիւր ազգայնոյ դիմելով և ղացդոյց անուանքը նշանակել ի հարկին պէտք եղածը անօրինելու համար։

Նաև դատաստաց կողմէ վճարելի տարեկան մուդաթայի արուց համար օրինաւոր տպեալ ընկալագրերը պատրաստել տալով, չրջաբերական դրել որոշեց վճակները, և նոյն ապեալ ընկալագրէն մէկ մէկ օրինակ ղրկել, որպէս զի ներկայ 1874 թուականէն սկսեալ տարեկան մուդաթայի տուրքերը նոյն օրինաւոր ընկալագրով վճարուին, որ վաւերացեալ պիտի ըլլայ եղեւմտից Հոգաբարձութեան կնքոմն ու Դանձապետին ստորագրութեամբը և հատուածել Պատրիարքական կնքոմն ու ստորագրութեամբ։

21 Յունվար 1874
ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս.

Սոյն վարչական անօրէնութիւններն արդէն ուրիշ առիթով միջացաւ ալ հրատարակեալ ըլլալով, դիտողութեան-արժանի կէտերը՝ որ հասարակաց ուշադրութիւնը գրաւած են, մենք ալ երբեմն խմբագիրը՝ հասարակաց կարծեաց արձագանգն ըլլալու փափաքով, մանաւանդ յարդելով Քաղ. ժողովոյ հրատարակած սկզբունքը թէ պատրաստ է լսելի դիտողութիւնները նկատողութեան առնուլ, կը փութանք հոս համառօտիւ ծանուցանել։

Գոհունակութեամբ կը տեսնենք, ինչպէս նախորդ թուով ալ խօսած էինք, թէ Քաղ. ժողովը դաստիարակութեան խնդրոյն կարեւորութիւն տուած է, և 3000 ղրչի դրամական գումար մը յատկացուցած է Ուսումնական խորհրդոյ տրամադրութեանը տակ։

Բայց միւս կողմէն Հիւանդանոցի արբանոց վարժարանին ուսումնական պիտոյիքը յատկացեալ ամսական 1000 ղրչը խիստ չատերուն աչքին զարկած է. մանաւանդ երբ կը յիշեմք թէ այս մասին արդէն նախորդ վարչութեան օրով 3000 ղրչ որոշուած և հրատարակուած է։

Թերեւս ըսուի թէ արբանոցը նախակրթարան մ'է.. և անոր համար 1000 ղրչ որոշուած է։ Մենք այնպէս կը դատեմք թէ նախակրթարանի համար ամսական 200 ղրչն ալ բաւ է, և դարձեալ 3000 ղրչն ալ չբաւեր։

Բայց հրատարակեալ անօրէնութեան նայելով, չէ թէ նախակրթարան ըլլալուն համար, այլ կերեւի թէ հիւանդանոցի մասուին անկարող ըլլալով 1000 ղրչ որոշուեր է։ Ըսել է թէ փոխանակ 3000 ղրչի ծախքով նախակրթարան մ'ունենալու, 1000 ղրուշնոց նախակրթարան մը պիտի ըլլայ հիւանդանոցի արբանոցը, որոյ դպրութիւնը Սահմանադրական ալ ապահովեալ է։

Արդ հրատարակեալ պիւտճէին նայելով 45000 ղրչ ամսական եկամուտ ունեցող հիւանդանոցի մասուկը ամիսը 1000 ղրչ պիտի տայ արբանոցին ուսումնական պիտոյիքը, որ ըսել է 45 ին մէկ մասը։ Կամ ուրիշ կերպով հաշուելով, 10000 ղրչ ամսական ծախք յատկացուեր է հիւանդանոցի պաշտօնէից ամսականին, իսկ արբանոցին դասատու և վարժապետ պաշտօնէից 1000 ղրչ. ըսել է 10 ին մէկ մասը։ Երբ Քաղ. ժողովը իր անմիջական տեսչութեան և հսկողութեան տակ դնուած արբանոց վարժարանի մը համար ամսական եկամուտէն 10 ին մէկ մասը կը յատկացնէ ուսումնական պիտոյից համար, չդիտեմք թէ ինչպէս պիտի կրնայ թաղերուն վրայ իւր ազդեցութիւնը ներդործել և ըսել որ իւրաքանչիւր թաղայնն սընտուկներուն եկամտին կէսը կամ դոնէ մէկ քառորդը վարժարանաց յատկացուի։

Մեր այս դիտողութիւնը չատ յառաջ վարել չենք ուզեր առ այժմ, այլ միայն Քաղ. ժողովոյ Մեծ. անդամոց և պատուաւորժան ուսումնական խորհրդոյ ուշադրութեանը կը ներկայացնենք. վասն զի երբ ամենքըս մեծ ու պզտիկ դաստիարակութեան խնդրոյն կարեւորութիւն կտանք խօսքով, և գործքով չենք համապատասխաներ; տակաւին շատ ժամանակի պիտի կարօտիմք համոզուելու համար՝ թէ դաստիարակութիւնը Ազգին համար կենաց և մահու խնդիր մ'է, և թէ դաստիարակութեան խնդիրը լոկ դրամի խնդիրը չէ։

Քաղ. ժողովը երկակ իր նիստն ըրաւ ի Գալաթիա։ Վերջին անդամ Քաղ. ժողովոյ կազմանէ խօսիլ երկուս Մեծ. անդամոց դէմ թշնամական ցոյցեր ըլլալով տեղւոյն խորհրդարանին մէջ, Քաղ. ժողովը անցեալ շաբթու թագրիր դրած էր առ կառավարիչն Իւսկիւտարու որ նոյն օրը ազմուկ յարուցանող հինգ անձինք, որոց անունը յականէ յանուանէ յիշած էր, երկակ ժողովոյ խորհրդարանը խրկուին ի քննութիւն։ Սակայն յիշեալ անձինք չուզելով անձամբ ժողովոյ ներկայանալ հակառակ կառավարչին կրկին և երեքկին պզտարարութեանց տեղական կառավարութիւնը ստիպուեր է զանոնք բանտարկելու, զոր հաղորդեր է նաև առ ժողովս։

— Երեկ Բ. Դռնէն առ Քաղ. ժողովն հասաւ Աստուց կաթողիկոսին պերաթը։

— Նոյնպէս երեկ Սահմանադրութեան վերաքննիչ Ընդհանուր ժողովը իր սովորական նիստն ընելով ի Գալաթիա, Սահմանադրութեան վերաքննելի կէտերը ամբողջապէս սրբագրեց և իւր տեղեկագիրը պատրաստեց, զոր վերջին անգամ կարդալով երեսփոխանական ժողովոյ պիտի մատուցանէ։

Ահա այսպէս կը լուծուի Սահմանադրութեան վերաքննութեան կրնճռոտից խնդիրը, զոր չատեր իբր քար դայթակղութեան միշտ երեսփոխանական ժողովոյ մէջ կը դնէին և զոյն իրը զէնք բռնած էին օրինաց սրամտադրութիւններէն չեղելու համար։

Ընդհանուր ժողովոյ մեծապատիւ անդամոց փութաջան դործունէութիւնը պարտք կը դնէ մեր վրայ ի դիմաց Ազգին շնորհակալութիւն յայտ-

նել։ Այս առթիւ կը խնդրեմք Ազգ. վարչութենէն որ կաթողիկոսական կոնդակի յանձնաժողովն ալ հրաւիրէ իր նիստերը չարունակելու. որպէս զի այս խնդիրն ալ որ երեսփոխանական ժողովոյ քանի մը նիստը գրաւած է, միանգամ ընդ միշտ լուծուի, և այսպէս յարաբերութիւնք ամրապնդին ընդ կնդ. վարչութեան և ընդ Արարատեան մայր աթոռոյ։

Կը լսեմք թէ Մուշէն քանի մ'անձանց տորադրութեամբ հեռագիր մը հասեր է յԱզգ. Պատրիարքարան որ Տիգրանեան Մկրտիչ Ս. Եպիսկոպոսի Մուշ հանդիսը ծանուցանելով կը խնդրէ որ յիշեալ Եպիսկոպոսը Մշոյ Առաջնորդ անուանուի։ Առ այս Տեղապահ սրբազան հեռագրաւ պատասխաներ է թէ վարչութիւնը զԱրժ. Խորէն վարդապետ Մշոյ Առաջնորդական Տեղապահ կարգած ըլլալով Մկրտիչ Եպիսկոպոս պարտի դարձեալ Տիգրանակերտի վանքը քաշուիլ։

—Վանօրէից խորհրդոյ կողմանէ առ Խրիմեան սրբազան ուղղուած մէկ դրութեան վրայ, Խրիմեան սրբազան պատասխան մը գրեր է առ Տեղապահ սրբազան, որով կը յայտնէ թէ երբ վարչութիւնը կհգր. անուանի հաշիւները իրմէ ուզէ, ինքը պատրաստ է Ս. կարապետի վանուց հաշիւներն ալ ի միասին տալու։

— Մեծ. Մկրտիչ Եպիսկոպոս Մուրատեան Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ խատիւգիւղի աղքատ ընտանեաց 3–6000 քաշ ածուխ բաշխեր է։

— Ներքաստիոյ Տուղլասար գիւղի աղգայիններէն ոմանք, ընդ որս և Տ. Ահարօն անուն քահանայ մը տեղւոյն թաղ. խորհրդոյ նիստերը դադրեցնելով դիւղացւոց ամէն տեսակ դրկանքներուն ենթակայ ըլլալով Տուղլասարցի պանդուխտ աղգայինք անցեալ չարթու բողոքագիր մը տուած էին առ Թաղ. ժողովն։ Ժողովը, ինչպէս կը լսեմք, վուխթացեր է դրել առ Գեր. Առաջնորդն Ներքաստիոյ որ տահմանադրական խորհրդոյ մը օրինաւորութեամբ չարունակութեանը համար աղգու միջոցներ դործածէ և եթէ հարկ ըլլայ՝ տեղական կառավարութեան միջոցաւ սանձէ աղգային օրինաւորութիւնը կոխոտող տտամբակները։

—Կարինէն մեզ կը դրեն թէ 25 ի չափ վանեցի աղգայինք վանէն ի կարին հրաւիրակ դացեր են Արժ. Պօղոս վարդապետը վան վերադարձնելու համար։

— Աղգ. պարտուց բարձման մասնաժողովոյ անդամք, զորս Թաղ. ժողովը ի պաշտօնէ հրաւիրած էր հարկ եղած մասնաւոր տեղեկութիւնք առնելու համար, հինգշաբթի օր ի Պատրիարքարան ներկայանալով՝ Տեղապահ Սրբազանին ծանուցեր են թէ հարկ եղած տեղեկութիւնք պարտուց հաշուեցուցակին մէջ արդէն արձանագրուած ըլլալով՝ մանրամասնին տեղեկութիւն տտանալու համար հարկ է ժողովոյ՝ Խրիմեան Սրբազանի դիմել։

Ջմիւռնի տաստիկութեան պատճառաւ թղթատարի երթեւեկութիւնը դժուարացած ըլլալով՝ այս չաբթու դաւառական թղթակցութիւնները նուազած է։ Շատ դաւառներ ձիւնին և ցուրտին հետ կը մաքառին և կը կարծուի թէ դաւառներէն ուղղեալ նամակք կամ դրութիւնք թղթատարութեան կայարանները կսպասեն օդին յարատևութեան և ճամբաները ձիւնով ծածկուած ըլլալուն պատճառաւ։

. . . Խմբագիր, Հայրենիք պատուական և ազգասէր լրագրոյ.

Գեր. Եղեսեան սրբազանին քաղքիս մեկնած ժամանակ ժողովուրդը կը յուսար որ Նորին Սրբազնութիւնը անմիջապէս պիտի վերադառնայ, ըստ որում գործը արդէն ինքնին յայտնի էր, նա մանաւանդ Գեր. Տեղապահը երբ առանց Քաղ. ժողովոյ իմաց տալու Եղեսեան Սրբազանին կը հեռագրէ որ Կ. Պոլիս վերադառնայ՝ Քաղ. ժողովը իւր առաջին նիստին մէջ կ'որոշէ որ Եղեսեան Սրբազան Կ. Պոլիս հասած պէս, իսկոյն ամէն տնօրէնութիւն եւայն ընելէ վերջը իւր պաշտօնը վերադառնալու հրաման տայ Նորին Սրբազնութեան։ Սակայն երկու չաբաթ վերջը ժողովուրդը տեսնելով որ իւր յոյսը ապարդիւն ելաւ, անմիջապէս հանրագրութիւն մը կը պատրաստէ, զոր եօթն հարիւր հոգի կ'ստորագրեն եւ տեղւոյս Քաղ. ժողովոյ միջոցաւ կեդր. վարչութեան կ'ուղղեն, խնդրելով որ Եղեսեան Սրբազան ժամառաջ քաղաքս վերադառնայ, հաւատալի ըլլալով որ այս հանրագրութիւնը մեծ գործ պիտի տեսնէ. սակայն վերջապէս տեսնելով որ այս հանրագրութիւնն ալ հետեւանք մը չունեցաւ, որովհետեւ կեդր. վարչութիւնը լոկ որոշումներ ընելով գործը կ'երկարաձգէ, կսկսի յուզիլ ու վրդովիլ։ Սահմանադրութեան սկզբունքը մեծամասնութիւն ըլլալով կը զարմանանք տեսնելով թէ անոր պաշտօնեայները այսինքն Քաղ. ժողովոյ Մեծ. Անդամք զայն չեն յարգեր երբ մեր իրաւանց գործադրութիւնը այսպէս կ'երկարաձգեն եւ մեզի ալ կասկածի տեղի կտան։

Չենք ուզեր այս մասին երկարօրէն դրել, այլ այսչափ միայն կըսեմք որ այժմ ժողովուրդը սաստիկ յուզուած է եւ եթէ Եղեսեան Սրբազանը դեռ ուշանայ՝ մեծ խռովութիւններ ու գէշութիւններ տեղի պիտի ունենան. ուստի առանց առաջքը առնելու համար, պէտք է որ կեդր. վարչութիւնը Գեր. Եղեսեան Սրբազանը անմիջապէս քաղաքս ղրկէ, որով միայն կարելի է տեղւոյս Հայ հասարակութեան մէջ եղած վրդովմունքը հանդարտել։

Արդ . . . խմբագիր, տեղւոյս այժմու ազգային վիճակը ներկայ նամակաս ձեղի նկարադրելով կը խնդրեմ որ բարեհաճիք ձեր յառաջիկայ թերթին մէջ այս մասին ձեր դիտողութիւնները ընել եւ ձեր ազգասիրութեան ու սահմանադրասիրութեան վրայ վստահելով յուսամ թէ չպիտի զլանաք Ձմիւռնիոյ Հայ հասարակութեան այս ակներեւ իրաւունքը պաշտպանելու ձեր պատուական թերթին միջոցաւ, ինչպէս որ ձեր խմբագրական սրբազան պարտաւորութիւնն է եւ որով հասարակութեան համակրութիւնը գրաւելով նաեւ մեզ ալ ընորհապարտ կընէք. ուստի մնամ յարգանօք

18 յուն. 1874 Ձմիւռնի

Թոփուզ Ե. Ճերմակեան

Աւելորդ կը համարիմք սոյն խընդրոյն վրայ մեր կողմանէ ալ երկարօրէն խօսիլ. որովհետեւ բաղմիցս դրած ու խօսած ենք Ձմիւռնիոյ աղգայնոց ներկայ վիճակին վրայ. միայն սա կըսեմք որ ժողովրդեան մը իրաւունքը քանի մը հարուստներուն ազգեցութեանը ներքեւ առաքուր կոխելը ամէն օրէնքի դէմ է և ասոր գարման տանիլը կեդր. վարչութեան պարտքն է։ Նե արդէն ուրախութեամբ կը ծանուցանեմք ըզմիւռնիոյ ազգայնոց որ վարչութիւնը խոստացած է այս մասին ազգու միջոցներ դործածել և իրենց օրինաւոր բաշխանքը լեցնել։

Շարունակութիւն կարնոյ նամակին տես թիւ 182։

Այս տողերով քա՛ւ լիցի թէ պարտաւանք կարդալ կուզենք տեղւոյս ժողովոյ և ժողովրդականութեան տ'չ դպրոցական դրութիւններս նկարագրող հրտղութիւնները էին պատմածնիս. քաղաքնուս Ազգային վարժարանաց յետադիմութեան էն գլխաւոր պատճառը՝ ըստ մեզ այդ դրութիւնը է, և ոչ այս ու այն անձինք, ասոնք այն ժողովներ։ Քաղաքիս ազգային ժողովով և խորհուրդները վոխանակ այս դրութեան դէմ կռուելու՝ իրարու դէմ կռուեցան։

Ուսումնական խորհուրդնիս այն պահէն յորում թոշակի խնդրոյն մէջ մնաւ՝ անել բաւղի մը մէջ լինաւ, բաւիղը յորմէ առանց դժուարութեանց չկրնալ ելլալը բնական էր, յորմէ բնական հետեւութիւնը իր ջնջումն էր, որով ուսումնական խորհուրդը իր յաջորդաց ապագայ դիւրութեան ալ այսօրուընէ վտանդիլ երաշխաւորեց. քանզի ուսումնական խորհուրդ բառերուն հետ կ'ել բառերը ղուգորդեց. գուցէ ուսումնական խորհրդոյ մը վերակազմութիւնը ըսկըսուած կռուոյն չարունակութեան յիշատակութեամբը միտքերը պղտորէ և այդ էն մեծ ժողովոյ վերակազմութիւնը յետաձգէ։

Ի՞նչ հարկ կար ուսումնական խորհրդոյն թոշակի խնդրոյն մէջ մխտնելու և հին դրութիւն մը քակել ելլալու, և միով բանիւ դրամ դանալու. իր պաշտօնը այնպէս սահման մը քանի որ դժուար չէր, ինչ պարտական էր իր պաշտօնին դէմ ելլող արդելքները քաղաքական ժողովոյն ներկայելու. քաղաքական ժողովոյն պարտքն էր այն արդելքները բառնալու, ուսումնական խորհրդոյ պահանջմունքները կատարելու որով և է եղանակաւ. երբ քաղաքական ժողովը ուսումնական խորհրդոյ օրինաւոր պահանջումները արհամարհէր, արհամարհած կըլլար դաստիարակութիւնը. արհամարհած կըլլար ղուսումնական խորհուրդը, հետեւաբար ուսումնական խորհուրդն ալ պաշտօնին պատասխանատուութեան ներքեւ չմնալով իրայ պատճառներով կրնար հրաժարիլ։

Առ հետ մեկտեղ իրաւացի կասկածներ ալ ունիմք քաղաքական ժողովոյ վրայ թէ ուսումնական խորհուրդը այս դրից մէջ փակելու պատճառ ինքն եղած ըլլայ։ Ոման դի քանի որ քաղաքական ժողովը դիտեր թէ կարնոյ ազգային մանկանց դաստիարակութեան բարւոքումը դրամի կը կարօտեր և թէ այդ դրամը ձեռք բերելը պզտիկ բան չէր. այնչափ պզտիկ չէր որ կարենար ուսումնական կամ միւս տեսուչ խորհրդոյ ձեռքով կարգադրել, և թէ կարդադրութիւնը միայն դրամի խնդիր չէր, դրութիւն կամ դպրոցական թոշակի խնդիր էր, խնդիր և դրութիւն մը որ քաղաքական ժողովոյ ձեռնհասութենէն ալ վեր և միայն դաւառին երեսփոխանութեան լուծման վերապահեալ էր. ահա այս մեծ խընդիրը պզտիկ կարծուելով տեսուչ խորհրդոյ դնաց և անլուծանելի մըննալով գժտութեան խնձոր դարձաւ այսօր կարնոյ մէջ. այս խնդրոյն վրայ ուրիշ անգամ խօսելու պայմանաւ կը վերջացնեմ խօսքս։

Բաղմաստորագիր նամակին մնացեալ չորս մասերուն մէջ գանուած տուտ ու սխալ դրուածոյ պատասխանելու հարկ մը չեմ տեսներ առ այժմ։

Ներկայիս հրատարակութիւնը խնդրեմ մնամ ևն։

. . .

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՎԱՆՕՐԷԻՑ ԽՈՐՀ.

Վանօրէից խուրհուրդն իր կոչման համապատասխանելու համար որչափ որ ազգային վանօրէից ընդհանուր բարեկարգութեան ձեռնարկած և առ այս 1873 ապրիլ 10 և յունիս 30, 26/47 թուականաբար կրկնակի չրջաբերականներ հրատարակած և ուղղած է բոլոր Թուրքիոյ վանօրէից միաբանութեանց. այսու ամենայնիւ մեկ քանի վանքերէն գատ ճիւղեալ ներուն վրայ ոչ սպասդ և ոչ անտպդ տեղեկութիւն մը չը կարենալով ըստանալ, որոշած է 73 յունիս 30/17 թուականաբար չրջաբերականը վերստին հրատարակութեամբ կրկնել (վերջին ազդարարութիւն) վերնագրով։ Ասոր հետ մեկտեղ վանօրէից խորհուրդն որոշած է նաեւ ներկայ պաշտօնական ծանուցմամբ Ազգին լրութեան դիմելով՝ խնդրել այն ամէն ողջամիտ անձանցմէ, որ Ազգ. վանօրէից բարեկարգութեան սէր և նախանձ կը կրեն և տեղեկութիւններ ունին, ծանուցմանս թուականէն մինչեւ 61 օր բարեհաճին կամ հրատարակութեամբ և կամ ուղղակի խորհրդոյ ուղղել՝ սա կարեւոր մտորով թէ՝ Ազգ. վանքերն աւելի ևնչ կերպով կրնան ազգին օգտին ծառայել, ևնչ կերպով կարելի է ազգային վանքերէն մեծագոյն մասը անհատական ազգեցութիւններէ ազատելով անոնց մէջ կուսակրօն միաբանութիւններ հաստատել՝ ըստ նախնեաց դրութեան, և թէ ո՞ր վանքերը կըրնան գպրոց բանալ ու անվոյթ կը դտնուին և այս մասին իրենց նախնական դրից վերածելու համար ասելի ևնչ դիւրութիւններ կան, և թէ Ազգ. վանքերէն որո՞նք օրինակ կրնան հանդիսանալ ընդհանուր վանօրէից բարեկարգութեան։ վանօրէից խորհուրդն ազգային վանօրէից համար պահանջուած նկրկայ տեղեկութիւնները ստանալէն ետքը անոնց մէջէն ևն լուրջն ու հաստնները իր պատրաստելիք ընդհանուր վանօրէից բարեկարգութեան տեղեկագրին մէջ առնելով, կեդրոնական վարչութեան ուշադրութեանը պիտի յանձնէ ի տնօրինութիւն և ի գործադրութիւն։

22 Յուն. 1874 Ի դիմաց վանաթորհրդ. Ղալաթիոյ կան խորհ.
Աստենադպիր
Մկրտիչ Խաչիկեան

ՆԻԿՈՊՕԼՍՈՑ ԽՆԴԻՐՔ

Շաբ. թիւ 183.

Ուրախ եմք և ուրախ թո՛ղ ըլլան մեզ հետ նամակագիրը էֆէնտիներն որ վարչութիւնիս մեծած, անըզգայ և անհոդ չէ. այլ ժողովրդին վերջովը կը վիրաւորի. անոր յուզմամբը կայծակ կարծ չէ, ինչ ժողովրդեան ոգւոյն նշանաբանն ու թարգմանութիւնն է, և չէ այն կարդմը դաւառներու ձեւացեալ Սահմանադրական չորպաճիներուն պէս, ո.

ԺԳԺՎՍՆ ԴՄՈՒ

Ղեկավար դասընթաց

Ամենամեծ ուշադրություն դարձնել ինքնակրթության, ինքնակատարելագործման գործին, ինչպես նաև ամեն կերպ նպաստել ընկերական քննադատության ծավալմանը, որպեսզի ամեն մի կուսակցական, ամեն մի աշխատավոր կարողանա ազատորեն արտահայտել իր կարծիքը կուսակցության և խորհրդային շինարարության ամեն մի հարցի մասին։

Ստալին

Ընկեր Ստալինի այս ցուցումները հիանալի կերպով իրագործվում են Ղազարապատի շրջանի կուսակցական կազմակերպության մեջ։ Ամեն մի կոմունիստ, ամեն մի կուսակցական ակտիվիստ ազատորեն արտահայտում է իր կարծիքը կուսակցության և խորհրդային շինարարության ամեն մի հարցի մասին։ Ամեն մի կոմունիստ, ամեն մի կուսակցական ակտիվիստ ազատորեն քննադատում է կուսակցական կազմակերպության, խորհրդային և տնտեսական մարմինների թերությունները։ Ամեն մի կոմունիստ, ամեն մի կուսակցական ակտիվիստ ազատորեն քննադատում է կուսակցական կազմակերպության, խորհրդային և տնտեսական մարմինների ղեկավարներին։

Իտալիոյ վիկդօր Էմմանուէլ արքային 1820 ին։

Շուէտ-Նորվէկիայի Ոսկար արքայն 1827 ին։

Աւստրօ-Հունգարիոյ Ֆրանց Յովսէփ կայսրը 1830 ին։

Սպանիոյ Հանրապետութեան նախագահը Գասդելար 1832 ին։

Պելճիքայի Լէոբոլդ արքայն 1835 ին։

Բորդուկալի Լուի արքայն 1838 ին։

Յունաստանի Գէորգ արքայն 1845 ին։

—Ամերիկացիք ալ արուեստահանդէսի պատրաստութիւն կը տեսնեն։ Այս արուեստահանդէսը 1876 ին, այսինքն իրենց անկախութեան հարիւրամեակին տօնին պիտի բացուի, և տեղի պիտի ունենայ Ֆիլատէլֆիայի մէջ։ Անոր մէջ ալ առարկաները պատմական կարգով պիտի չարուին։ Առաջին կարգը պիտի պարունակէ հողին արտադրած բնական բերքերը, իբր հիմն ձեռագործոց (մանիֆաքթիւր)։ Երկրորդ կարգը՝ այդ բերքերուն ձեռագործեալները։ Երրորդ կարգը՝ այն գործիքները կամ միջոցները, որոց օգնութեամբը ձեռք բերված են այդ իրերը։ Չորրորդ կարգը՝ ճարտարութեան արդիւնքները։

—Մէկ վայրկեանի մէջ մարդ։ սիրտը 75 անգամ կը տրոփէ։ Աչքատող մարդ մը մէկ վայրկեանի մէջ 45 անգամ չունչ կ'առնու։

—Իտալական լրագիր մը քահանայի մը դրուած նամակ մը կը հրատարակէ, որով քահանան կաղաչէ ընտիր գինի, որով կրնայ տարեկան բաժանորդ գրել, փոխանակ 12 պատարագի, զոր կը խոստանայ կատարել նորա օրագրին օգտակարութեան և պահպանութեան համար։

—Վիէննայի արուեստահանդէսին մէջ դպրոցական նոր նետարաններ ալ իսկ հանուած էին։ Տօգդէօր մը բացատրեր էր Անկլիոյ մէջ կարճատեսութեան տարածուած լինելուն դէմ նետարաններուն դիրքն է։ այնպէս որ այդ նետարաններուն դիրքը դրասեղանին վրայ դրուած դրքին կամ տետրակին չեն պատշաճիր և նետարանին յենարանը (թիկունքը) որ գլխուն խոստնակ դիրք մը կուտայ, ի հարկէ աչքին մէկը աւելի կամ նուազ յոգնեցընելով, տակաւ առ տակաւ աչաց տեսութիւնը կը խանգարէ։ Այս տգիտէօրին չհնազանդող նետարանը վրիպեցնել անտեղութիւններէն բոլորովին զերծ լինելով Անկլիոյ համայն դպրոցաց մէջ մուտ գտած է։

—Եւրոպիոյ մէջ իբր 20 աշխարհագրական ընկերութիւն կայ։

Րուսլիի երկաթուղւոյն բաժնետոմսերուն 24 րդ. վիճակահանութեան ամբողջ արդիւնքն է։

(400 ֆրանգ չահող թիւերն)

1547402	300000	24156	303404	639257	991622	1330264	1675252
1330265	25000	24157	303405	639258	991623	1413736	1675254
827063	10000	24158	319257	639259	991624	1413737	1675255
1092152	»	24159	319258	639260	991625	1413738	1681081
824380	2000	24160	319259	695686	991927	1413739	1681083
1449510	»	59161	319260	695687	991928	1413740	1681085
764585	»	59162	327061	695688	991929	1432036	1721186
363401	»	59164	327062	695689	991930	1432037	1721187
624965	»	59165	327064	695690	1037961	1432038	1721188
624963	»	89231	327065	737471	1037962	1432039	1721189
1595782	1250	89232	340681	737472	1037963	1432040	1721190
603757	»	89233	340682	737473	1037964	1449506	1729851
608898	»	89235	340683	737474	1037965	1449507	1729852
1544912	»	98491	340684	737475	1092151	1449508	1729854
98495	»	98492	340685	764581	1092153	1449509	1729855
1675253	»	98493	348801	764582	1092154	1492706	1731441
632662	»	98494	348802	764584	1092155	1492707	1731442
1570872	»	175891	348803	798901	1116806	1492708	1731443
184518	»	175892	348804	798902	1116807	1492709	1731444
396418	»	175894	348805	798903	1116808	1492710	1731445
1797219	»	175895	396416	798904	1116809	1544911	1752011
238928	»	184516	396419	798905	1116810	1544913	1752012
1810597	1000	184517	396420	824376	1177916	1544914	1752013
1889025	»	184519	489171	824377	1177917	1544915	1752014
1898679	»	191406	489172	824378	1177918	1547401	1752015
932937	»	191407	489173	846591	1177919	1547403	1797216
1797220	»	191408	489174	846592	1177920	1547404	1797217
632664	»	191409	489175	846593	1209451	1547405	1797218
932940	»	191410	559023	846595	1209452	1552996	1810596
1681084	»	209836	559024	895506	1209453	1552997	1810598
764583	»	209837	559025	895507	1209454	1552998	1810599
824379	»	209838	603756	895508	1209455	1553000	1810600
89234	»	209839	603758	895509	1240301	1570871	1862731
59163	»	209840	603759	895510	1240302	1570873	1862732
1595785	»	238496	603760	923801	1240303	1570874	1862733
846594	»	238497	608896	923802	1240304	1570875	1862734
959228	»	238498	608897	923803	1240305	1595781	1862735
994926	»	238499	608899	923804	1262731	1595783	1889021
559021	»	238500	608900	923805	1262732	1595784	1889022
1681082	»	238926	619791	932936	1262733	1598231	1889023
961562	»	238927	619792	932938	1262734	1598232	1889024
396417	»	238929	619793	932939	1262735	1598233	1898676
559022	»	238930	619794	959226	1308596	1598234	1898677
1552999	»	288841	619795	959227	1308597	1598235	1898678
1729853	»	288842	624961	959229	1308598	1657786	1898680
961564	»	288843	624962	959230	1308599	1657787	1950116
184520	»	288844	632661	961561	1308600	1657788	1950117
319256	»	288845	632663	961563	1330261	1657789	1950118
624964	»	303402	632665	961565	1330262	1657790	1950119
175893	»	303403	639256	991621	1330263	1675251	1950120

ԱԶԴ

Կը խնդրենք մեր Մեծ. բաժանորդները որ ցարդ անվճար մնացած բաժանորդագինները յանձնապաստ վճարելու բարեհաճին Թղթատուրութեան ծախքերն հանդերձ, որպէսզի մեր այս մեծ զոհողութեան մէջ չը վնասուինք։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ս. Ղ. Պարթիզպանեան և ընկերութեան տպարանը մաքուր գրով և գիւրամատչելի գնով ամեն կարգի գրեանք կը տպագրէ։

Տպարանս կը խոստանայ ամեն կերպով յաճախորդները գոհ ընել։

Գաղղիացի տիկին կարիւս որ Պօլսոյ աղջկանց վարժարանոյ մէջ ուսուցչի և դաստիարակի պաշտօն վարած է, այս օրերս խաղիպ քաղի մէջ աղջկանց դէշերօթիկ վարժարան մը բացած է ընդ պաշտպանութեամբ Թորոսեան Մեծ. Սարգիս էֆէնտիին։ Այդ վարժարանն կընդունուին ամէն տգէ աղջկունք, ուր կատանգուին մարդկու թեան օգտակար ուսմունք և լեզուք։

Վարժարանին ուսմանց ծրագիրը պատեհ առթիւ պիտի հրատարակենք։

Հայաստանի բնակիչ և անարատ ուսուցչուհիներէն հետեւեալները անարատ հաստատ երէց ծնծուած կրկնացաւ ցաւեան, պղպեր, չօրթան, պատանէ, դբդրճըդ պէսպիլ, ընտիր ալիւր, եւն. այս տեսակ անարատ ուսուցիչները։ կը ծախսին աժան գիներով ի Զալաթիա Թօփհանէ ՏՀՔԹԷքրատչի փողոցն երեք ալիք ճանապարհի վրայ Մշեցի կարապետ ազգայի խանութը։

Նաեւ կը գտնուի կաշիարարաց հասմար դարձած Մշոյ կարմիր սափրթիլեն։

ՆՈՒԷՐ

ԳԱԶԱՆՉԵԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ

ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՅԱՆԳԻԱՐԻՆԷ

ՕՐ. Ե. ՊԱՂՏՅԱՄԱՐԵԱՆ

Կը պարունակէ բնագիտական և հետաքրքրական օգտակար դասեր։

Դպրոցաց համար հարիւրին 20 դր. զեղչ կըլայ։

ՃԱՇՈՑ-ԳԻՐՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՏՊԵԱԼ

Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

1872—ՌՑԻԱ

Կարի ղգուշութեամբ ըստ հնագոյն ընտիր ընտիր Պատուածոյներէ և Ճաշոց ձեռագրաց սրբագրուած է, ոմանց հանդիսաւոր աւանակատարութեանց և արարողութեանց համար և կարեւոր խրատներ և հրահանգներ յաւելցունելով, որք անտարակոյս Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ պաշտօնէից մեծ գիւրութիւն պիտի ընծայեն։ և նոցա սրտից գոհունակութիւնքը պիտի գրաւեն։

Ճաշոցի մէջ եղած ճաւերն ևս ձեռագիրը հին և ընտիր ճառընտրաց համաձայն օրբագրուած են։

Տպագրութիւնը նոր և միջակ գեղեցիկ տառերով և խիտ մելքով է։

Առաջին տետակին գինն է Օսմանեան ԼՕքն ոսկի, իսկ երկրորդինը չորս։

Սոցա տարբերութիւնք գրից և թղթոյ վերայ է։

Կվաճառուին կ. Պոլիս Մէրճան չարչը Թիւ 29, Պաղտասար աղա Սրապեանի դրատունը։

ՊԱԶԷՆ ՄԱՐԱԶԱԽՏԻՒՆ

ԴՍՏՍՍՏՍՆԸ

ՏԵՏՐ Թ.

Այն տետրակը կը գտնուի Մահմուտ փաշա Պոյաճի Մանուկ աղայի խանութը, Սամաթիա Թիւթիւնճիւ հանի Քեռվէճ աղայի խանութը, Կամուրջի գլխու պարագան բոլոր գրավաճառաց և բոլոր լրագրավաճառաց քով։

Իւրաքանչիւր տետրակի գինն է 1 դրչ։

ՎԱՐԴԵՆԻՆ

ԿԱՄ

ՅԻՇԱՏԱԿ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Բարոյական կարի յոյժ օգտակար վէպ մ'է, զոր գաղղիարէնէ Թարգմանած է՝ Իւսկիւտարի Սէլամլեկէ վարժարանին դաստատներէն յարդ. Յակոբ Մ. Զրագեան։

Գինն է 100 փող, և կը գտնուի ամեն հայ գրավաճառաց քով։

ԳԱՎԱՌԻՏԻ ԱՐԱՊԻԼ

ՅՕՐԻՆՆԱՑ ՊՕՂՈՍ ԴԱԼԼՊՃԵԱՆ

Կը ծախուի գրավաճառաց քով գին 10 դահեկան։

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՍԻԱ Խաչատուր աղա Սարաճեան
ԱՅՆԹԱՊ Նշան պատ. Թէրզեան
ԱՏԱԲԱԶԱՐ Կարապետ աղա Թօփուզեան
ԱՏԱՆԱՅ Գեւորգ աղա Ձիէրճեան
ԱՐԴՎԻՆ Մ Արքահամ աղա Գուրգինեան
ԱՐԱՊԿԻՐ Ղօլանճեան Հաճի Զէյլեպիէֆ.
ԲԱՐԻՐԻ Հայր Պօղոս
ԱՖԻՕՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԻՐ Ց. աղա Մէյմարեան
ԲԱԼՈՒՆ Աստուածատուր էֆ. Տէվլեան
ԲԱՂԷՇ Սեդրաք աղա Մըխճեան
ԵՒԻՊՏՈՒՈՒ Անդէքլիմ էֆ. Գազանճեան
ԵՐԶՆԿԱՅ Նշան վ. Ռ. Ալթունեան
ԵՕԶՂԱՏ Յարութիւն էֆ. Անտուրեան
ԶԻՅՈՒՆ Հաճի Յակոբ էֆէնտի
ԶՄԻՒՌՆԻԱ Ընթեր. Թանգ. Ընկ.
ԼՍԿԻ ՇԻՀԻՐ Տ. Պօղոս քահ. Նօհրատեան
ԼՏԻՐՆԷ Թորգոմեան ընկերութիւն
ԹԱՄԱԶԱՐԱ Լամբրոնեան ընկերութիւն
ԹԷՔԻՐՏԱՂ Սարգիս էֆ. Փանոսեան
ԹՈՓԱՏ Մանուէլ էֆ. Ալթունեան
ԽԱՐԲԵՐԴ Յովհաննէս էֆ. Նազրճեան
ԿԱՐԻՆ Խաչատուր աղա Կէրէքճեանց
ԿԱՐՈ Մկրտիչ էֆ. Էհրամճեան
ԿԷՑՎԷ-ԳՈՒՒՏՊԷԼԷՆ Նշան պատուելի
ԿԻՐԱՍՈՆ Կ. վահան էֆէնտի
ԿԻՒՐԻՆ Յակոբ պատուելի
ԿՈՒՏԻՆԱՅ Նշան աղա Ալթունեան
ՀԱՒԼՊ Գէորգ աղա Աստուրեան
ՄԱՐԱՇ Յարութիւն էֆ. Մուրատեան
ՄԱՐԶՈՒԱՆ Յովհաննէս վ. Պէննօհանեան
ՄՈՒՇ վահան աղա Մամիկոնեան
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ Խոսրով էֆ. Էսկիճեան
ՈՒՐՖԱ Հայկազեան ընկերութիւն
ՉԱՐՍԱՆՃԼԹ Մ. Կարապետ էֆէնտի
ՊԱՆՏՐՄԱՑ Տ. Ոսկի քահ. Էսկիճեան
ՊԱՐՏԻԶԱԿ Մ. Յարութիւն Տ. Կարապետ.
ՊԱՐՈՒՄ Սահակ աղա Կիւրճեան
ՊԱՂՂԻՒՍԵՐ Յովհաննէս Նատաստրճեան
ՍԱՄՍՈՆ Յակոբ աղա Ղլիանոսեան
ՍԵՐԱՍՏԻԱ Նշան աղա Աստուածատուրեան
ՍԻՒՐԻՀԻՍԱՐ Սանուց ընկերութիւն
ՎԱՆ Մ. Յովհաննէս էֆ. Խանճեան
ՏՐԱՊԻԶՈՆ Կարապետ աղա Սարգսեան
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ Գէորգ աղա Զաքըճեան
ՏԻՎՐԻԿ Տիգրան էֆ. Եղիայեան
ՓՂԻ Մ. Տ. Ս.

ԽՄԲԱԳԻՐ ՏՆՕՐԻՆ ԵԻ ՏԻՐ
Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ս. Ղ. ՊԱՐԹԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
ՅՈՒՍՈՒՓԵԱՆ ԽԱՆ ՎԵՐՆԱՅԱՐԿ ԹԻՒ 19